

**KULTURHISTORISK
MUSEUM
UNIVERSITETET I OSLO
FORNMINNESEKSJONEN**

Postboks 6762,
St. Olavs Plass
0130 Oslo

RAPPORT

ARKEOLOGISK UTGRAVNING

**KOKEGROPER, DYRKNINGSSPOR
OG ANDRE STRUKTURER**

ROSSUM SØRSTUA, 55/3
ROSSUMHAGEN, 55/8
EGGE ØVRE, 48/3
GRAN KOM., OPPLAND

FELTLEDER I: CAMILLA CECILIE WENN
PROSJEKTLEDER: JAN HENNING LARSEN

Oslo 2010

**KULTURHISTORISK
MUSEUM
UNIVERSITETET
I OSLO**

Gårds-/ bruksnavn Rossum sørstua Rossumhagen Egge Øvre	G.nr./ b.nr. 55/3 55/8 48/3
Kommune Gran	Fylke Oppland
Saksnavn Råssumgrenda (Røykenvika II)	Kulturminnetype Boplassspor, dyrkningsspor
Saksnummer (arkivnr. Kulturhistorisk museum) 2008/3976	Tiltakskode/ prosjektkode 760063/430108
Eier/ bruker, adresse -	Tiltakshaver Hadeland EnergiNett AS
Tidsrom for utgravning 02.06.-06.06.2008	M 711-kart/ UTM-koordinater/ Kartdatum EU-89-UTM Sone 32 nord: 6700976 øst: 581698
ØK-kart CL057-5-2, CM057-5-1	ØK-koordinater -
A-nr. 2008/134	C-nr. C56932-C56934
ID-nr (Askeladden) ID112693, ID112696, ID112698	Negativnr. (Kulturhistorisk museum) Cf33977
Rapport ved: Camilla Cecilie Wenn	Dato: 25.03.2010
Saksbehandler: Bernt Rundberget	Prosjektleder: Jan Henning Larsen

SAMMENDRAG

I forbindelse med legging av jordkabel ved Hadeland EnergiNett AS ble det undersøkt tre lokaliteter på gårdene Rossum sørstua, 55/3, Rossumhagen, 55/8, og Egge øvre, 48/3. Lokalitetene ble registrert av Oppland fylkeskommune i november 2007.

Lok. 1 omfattet en kokegrop, datert til merovingertid. Lok. 2 omfattet jordbruksspor i form av dyrkningslag og rydningsrøys under dagens pløyelag, med dateringer av to dyrkningslag til hhv. eldre og yngre bronsealder. Lok. 3 omfattet en kokegrop og to kullholdige grop, førstnevnte datert til romertid, mens en av gropene ble datert til senmiddelalder. Det ble ikke gjort gjenstandsfunn under utgravningene.

Utgravningene dokumenterte varierte aktiviteter i området fra eldre bronsealder til middelalder. Det er trolig at aktivitetene ikke er isolerte, men har sammenheng med annen aktivitet i det rike kulturlandskapet.

INNHOOLD

1. BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSEN.....	4
2. DELTAGERE, TIDSROM.....	4
3. FORMIDLING.....	4
4. LANDSKAPET - FUNN OG FORNMINNER.....	5
5. UTGRAVNINGEN.....	7
5.1 Problemstillinger – prioriteringer.....	7
5.2 Utgravningsmetode.....	7
5.3 Utgravningens forløp.....	8
5.4 Kildekritiske forhold.....	8
5.5 Utgravningen.....	10
5.5.1 Funnmateriale.....	10
5.5.2 Strukturer.....	10
5.5.3 Datering.....	13
5.5.4 Naturvitenskapelige prøver.....	13
5.6 Vurdering av utgravningsresultatene, tolkning og diskusjon.....	13
6. KONKLUSJON.....	16
7. LITTERATUR.....	17
8. VEDLEGG.....	18
8.1 Strukturliste.....	18
8.2 Prøver.....	18
8.2.1 Kullprøver.....	18
8.2.2 Pollenprøver.....	18
8.3 Tegninger.....	21
8.3.1 S1, S2, S4.....	21
8.3.2 S3.....	22
8.3.3 S5 østlig del.....	23
8.3.4 S5 vestlig del.....	24
8.4 Fotoliste.....	25
8.5 Analyser.....	27
8.5.1 Vedartsanalyse v/ Helge I. Høeg.....	27
8.5.2 C14-analyse ved Laboratoriet for radiologisk datering, Ntnu.....	28

8.6 Kart.....	32
8.6.1 Oversiktskart	32
8.6.2 Råssumsgutua med nærliggende registrerte kulturminner.....	33
8.6.3 Lok. 1 og lok. 2	34
8.6.4 Lok. 3	35

ILLUSTRASJONER

Figur 1a+ b: Avdekking med maskin. a) Lok. 1, med utsikt nord og vestover (Cf33977_1, tatt mot N). b) Lok. 2, sett mot nordvest. Feltassistent Benedikte Aaen overvåker arbeidet (Cf33977_3, tatt mot NNV; begge foto tatt av Camilla C. Wenn)..... 7

Figur 2: Lok. 3. oversikt over feltet med snittede strukturer. Venstre foran S2, høyre S3, venstre bak S4. Kablene var allerede lagt frem til S4, trukket over feltet, og gikk ned i grunnen igjen ca. 30 meter lenger borte (Cf33977_46, tatt mot V av Camilla C. Wenn)..... 9

Figur 3a-d: Lok. 2. a) S5 dyrkningsspor: Dyrkningslaget ses som en mørk stripe inn mot rydningsrøysen (Cf33977_26, tatt mot VSV). b) Detalj av rydningsrøysen. I forkant til venstre går to mørke lag inn mot og under røysen (Cf33977_27, tatt mot VSV). c) Østlig del av profilet med dyrkningslag (Cf33977_23, tatt mot SØ). d) Detalj av profilet med gradvis tyknende dyrkningslag (Cf33977_13, tatt mot S; alle foto tatt av Camilla C. Wenn)..... 11

Figur 4: Lok. 3. S2 (foran) og S3 (bak) i plan, sistnevnte skåret av moderne grøft i vest, (Cf33977_36, tatt mot NNV av Camilla C. Wenn). 12

Figur 5a+ b: Lok. 3.a) S2 (bak) og S3 (foran) i profil (Cf33977_42, tatt mot sør-sørøst). b) S4 i profil (Cf33977_44, tatt mot øst; begge bilder er tatt av Camilla C. Wenn)..... 13

RAPPORT FRA ARKEOLOGISK UTGRAVNING

ROSSUM SØRSTUA 55/3, ROSSUMHAGEN 55/8, EGGE ØVRE 48/3, GRAN, OPPLAND

CAMILLA CECILIE WENN

1. BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSEN

Utgravningen ble utført som følge av Hadeland EnergiNett ASs ombygging og oppgradering av høyspentnettet i Røykenvika. Dette innebærer bl.a. at dagens luftlinjer legges ned i jordkabel, og at nye trafostasjoner settes opp. Ettersom Røykenvika og omkringliggende områder er del av et kulturlandskap som er rikt på automatisk fredete kulturminner, ble det påkrevd arkeologiske registreringer. Områder i sentrale deler av Røykenvika er registrert tidligere, og ble utgravd i august 2007. Kabelstrekke som forårsaket herværende undersøkelse er en videreføring av de tidligere arbeidene. De ble registrert av Oppland fylkeskommune i november 2007. Traseen går for det meste gjennom dyrket mark langs åkergrensen og vei. Kabelgrøften skal være 0,6 m bred, mens registreringsjaktene ble lagt i en bredde på 1,3 m, og utvidet ved behov. Tre lokaliteter med automatisk fredete kulturminner ble funnet; ID112693, en enkelt kokegrop, ID112696, dyrkningsspor i form av rydningsrøys under markoverflaten og fossile dyrkningsslag, og ID112698, en kokegrop og to kullholdige nedgravninger (Andersen 2007; Rundberget 2008).

Kulturvernmyndighetene i Oppland fylkeskommune anbefalte i brev av 25.03.08 dispensasjon fra lov om kulturminner av 9. juni 1978, §8, 4. ledd, mens Kulturhistorisk museum i brev av 22.04.08 gir samme anbefaling, for ID112693 uten vilkår, for de to øvrige lokalitetene med vilkår om utgravning. Riksantikvaren innvilget i brev av 28.04.08 dispensasjon av lokalitetene med vilkår om arkeologisk utgravning.

2. DELTAGERE, TIDSRØM

Undersøkelsen fant sted i perioden 02.06.-06.06.2008., med Camilla Cecilie Wenn som feltleder I, og Benedikte Aaen som feltassistent. Gravemaskinførere var Jørgen Kaasa og Tor Arne Solvang fra Ola Solvang AS (Rossum sørstua og Rossumhagen, 02.-03.06.2008), og Arne Gunnar Hagen fra Hagen graveservice (Egge øvre, 03.06.2008). Hadeland Energi stod for utsetting av fastpunkter 04.06.2008, v. Lars Dehlimarken og Asgeir Haugen. Innmåling ble foretatt av David Hill (KHM) 05.06.2008. Kartbearbeiding er gjort av Lars Thorgersen (KHM).

3. FORMIDLING

Det var ingen formidlingsplan for prosjektet. En håndfull lokale beboere var innom under arbeidet i Rossumhagen, og fikk informasjon om arbeidet.

4. LANDSKAPET - FUNN OG FORNMINNER

Undersøkellesområdet ligger ved Røykenvika langs Randsfjordens østre bredd. Kabeltraseen går for det meste gjennom relativt brattlendt jordbrukslandskap som ligger i Brandbukampens sør-sørvestlige skråninger (Andersen 2007, s. 2). Gran kommune på Hadeland er del av et av de gamle og sentrale bosetningsområdene i det indre Østlandsområdet. Området er rikt på bl.a. gravminner fra jernalder og monumentalbygg i stein fra middelalderen. Selve kabeltraseen følger i stor grad Råssumsgutua, som er et gammelt veifar, del av den gamle kongevei mellom Oslo og Bergen (se kart 8.6.1 og 8.6.2). To gårder er berørt av undersøkelsene, Rossum og Egge. Rossum er første gang nevnt i 1520. Navnet er av Oluf Rygh tolket som Rosseimr, der første ledd kan være ross (hross) n., hest. Gården var i 1647 en helgård, eid av en velstående borger i Christiania. Egge var delt allerede i middelalderen, og er første gang beskrevet i 1456. I 1667 bestod gården av seks bruk (Rundberget 2008, s. 2).

Det er mange registrerte kulturminner på gårdene som berøres av prosjektet (tabell 1). Disse faller godt sammen med andre kulturminner på Hadeland.

<i>Rossum, gnr. 55</i>	Askeladden ID	Antall
Gravminne	42886;42897; 81094; 81104	4
Gravfelt	13649; 22991	2
Bergkunst (skålgropfelt)	52563	1
Bosetning-aktivitetsområde	108969	1
Dyrkningsspor	108971	1
Forsvarsanlegg (bygdeborg)	42893	1
Funnsted (bronselur C19023)	3865	1
<i>Egge, gnr. 48</i>		
Gravfelt	3847; 13654	2
Funnsted (vikingsverd C34498)	3853	1

Tabell 1 Registrerte kulturminner på Rossum og Egge.

Over 1300 gravhauger er kjent på Hadeland (Pedersen 1989, s. 54). Gravminnene er relativt jevnt fordelt, mens Brandbu og Gran har særlig mange funn. I Gran finnes gravminnene særlig på Tingelstadplatået. Dette er definert som et nasjonalt viktig kulturlandskap (Hage 2003; Pedersen 1989), som også Røykenvika er del av. Det finnes flere lokaliteter med gravhauger på Tingelstad, og det er funn fra romertid og vikingtid (Grieg 1926, s. 42, 45-46).

De mange gravminnene på Hadeland gir informasjon både om en utstrakt bosetning i området, og om kontakt ut i Europa. Spesielt kan nevnes rike funn fra yngre romertid (ca. 200-400 e.Kr.) og vikingtid (ca. 800-100 e.Kr.). Det er om lag dobbelt så mange funn fra vikingtid som fra romertid, men romertidsfunnene fremstår generelt som rikere. Også de mange våpengravene fra eldre jernalder er godt kjent, der man i flere tilfeller kan observere bruken av innførte bronsekjeler som askeurner (Rundberget 2008, s. 3). Hadelandsmaterialet er bl.a. diskutert i avhandlingene til Grieg (1926) og Pedersen (1989). Det er flere spesielt store gravhauger på Hadeland, og da særlig i Gran kommune. To av dem benevnes som "Halvdanshaug", en på Tingelstad, og en i Brandbu. Sistnevnte skylder sin betegnelse fra Kraft (1840, s. 104), trolig på bakgrunn av at det skal ha ligget en "kongshaug" like ved stedet der Halvdan Svarte druknet (Rundberget 2008, s. 3; se også Larsen 2007).

I Gran kommune er graver fra jernalder den dominerende fornminnetypen; over halvparten av oppføringene i Askeladden utgjøres av forhistoriske gravminner. De fleste befinner seg i sentralbygdene, hovedsakelig på gårder som kan føres tilbake til jernalder. Andre automatisk fredete kulturminner i kommunen inkluderer middelaldertufter, tre bygdeborger, enkelte skålgropsteiner, samt rydningsrøysfelt og fossile dyrkningsspor (Rundberget 2008, s. 3). Det er foretatt få undersøkelser av bosetningsspor i området, så på tross av at det omfattende gravmaterialet tyder på langvarig og relativ stor bosetningsaktivitet, er lite kjent om dette aspektet. Unntaket er Rekken ved Tingelstad nye kirke, der det ble avdekket kokegroper, ildsted og stolpehull, der dateringene viser til førromersk jernalder (Rundberget 2008, s. 3).

I området har det fremkommet en rekke fine funn fra ødelagte jernaldergraver, samt noen middelaldervåpen og redskaper fra yngre steinalder (jf. Tilveksten, www.dokpro.uio.no). To funn står imidlertid i særstilling; på Rossum 55/3 har det blitt funnet rester av en bronselur fra bronsealder, og i en myr i utmarka på Østen 134/1 er det funnet en elghornshakke fra siste del av eldre steinalder, C14-datert til 7300±100 BP (Rundberget 2008, s. 3).

5. UTGRAVNINGEN

5.1 PROBLEMSTILLINGER – PRIORITERINGER

Problemstillingene for utgravningen av dyrkningslaget omfattet om det kunne spores flere dyrkningsfaser, og hvilket omfang disse eventuelt hadde; når åkerområdet ble ryddet; hva slags driftsform dyrkningslag og rydningsrøys representerte (ekstensivt/intensivt, beite, korndyrking); hva som har vært dyrket og hvordan vegetasjonen i området har vært.

Hva angår kokegroper og de utolkete nedgravningene, ble spesielt datering og funksjon prioritert. Videre ble det ønsket avklart om det er sammenheng mellom aktivitetene representert av hhv. kokegrop og kullfylte nedgravninger på lok. 3, og hva slags aktivitet(er) de representerer. For kokegropene var det rettet fokus på eventuelle funn av bein eller lignende som kilder til informasjon om bruk (Rundberget 2008, s. 7).

5.2 UTGRAVNINGSMETODE

De tre lokalitetene ble avdekket med maskinell flateavdekking (se Løken, Pilø og Hemdorff 1996). Kokegropen på lok. 1 og to av tre strukturer på lok. 3 hadde blitt fullstendig avdekket under Oppland fylkeskommunes registreringer, og dekket med fiberduk og jord for bevaring. For disse strukturene var det derfor kun snakk om å fjerne jorden i svært begrensede områder, til veiduken var avdekket og kunne fjernes. Strukturene ble nummerert fortløpende i felt (S1-S5), og deretter rensset med graveskje. Alle strukturene ble snittet, og dokumentert med foto og tegning i plan og profil, i tillegg til innmåling med totalstasjon.

Figur 1a+ b: Avdekking med maskin. a) Lok. 1, med utsikt nord og vestover (Cf33977_1, tatt mot N). b) Lok. 2, sett mot nordvest. Feltassistent Benedikte Aaen overvåker arbeidet (Cf33977_3, tatt mot NNV; begge foto tatt av Camilla C. Wenn).

Lok. 2 ble i likhet med registreringene åpnet som en lang VNV-SSØ-gående sjakt. Det ble ikke foretatt avdekning utover kabeltraseen for slik å kunne vurdere utstrekningen av dyrkningslag og rydningsrøys. Etter hvert som det ble klart at røys og dyrkningslag var relativt dype (ca. 1,8 m fra overflate til undergrunn på det dypeste), ble sjakten utvidet noe i disse områdene, både pga. sikkerhet og for å sikre albuerom for dokumentasjonen. Feltpersonellet krafset etter gravemaskinen for om mulig å finne nedgravninger. Da dyrkningslag og rydningsrøys ble lokalisert, ble det prioritert å gå gradvis dypere, ettersom det under registreringene ble besluttet å ikke sjakte tvers gjennom

dyrkningssporene, og det derfor var mulighet for å kunne erkjenne strukturer også i plan. De enkelte dyrkningslag og røysen var imidlertid relativt uniforme i plan, og det ble gravd ned til undergrunnen. Profilet ble deretter rensset med spade og graveskje, før det ble fotografert og tegnet.

Det tatt kullprøver fra alle strukturene, samt fra tre lag i dyrkningslagsprofilet. Kullprøvene ble markert KP- (fortløpende nummerering). Det ble også tatt en pollenserier fra profilet, merket med separate funn-nummer F1-F4. Lokalitene har fått egne C-nummer. C56932 (Rossum sørstua 55/3) har ett undernr., for en kullprøve; C56933 (Rossumhagen 55/8) har tre undernummer for kullprøver; C56934 (Egge øvre) har fire undernummer for kullprøver.

5.3 UTGRAVNINGENS FORLØP

Kokegropen på lok. 1 ble avdekket først, da gravemaskin allerede var på plass her ved feltmannskapetets ankomst til området. Kokegropen befant seg i østkanten av jordet øst for gårdsbygningene tilhørende Rossum sørstua, i relativt plant terreng, med blandet leire-siltundergrunn.

Etter lok. 1 var avdekket, ble lok. 2 åpnet ved å følge terrengets helling fra øst mot vest. Fylkeskommunens registreringssjakt ble fulgt. Dyrkningssporene var registrert på jordet som ligger på sørsiden av Råssumsgutua, i en sjakt som fulgte den nordlige kanten av jordet. Jordet heller mot vest-sørvest, og er avgrenset av en bevokst bergkulle i øst, og en mindre skiferrabb i vest. Dyrkningssporene befant seg i vestlig del av sjakten, og var særlig dype i søkket mot skiferrabben. Denne sjakten var nesten ferdig den første dagen, og ble avsluttet tidlig neste dag. Tirsdag ettermiddag ble så lok. 3 avdekket. Dette viste seg å ta noe mer tid enn planlagt, da Hadeland EnergiNett AS allerede hadde lagt ut kablene som skulle graves ned, og gravd dem ned nord og sør for lokaliteten. De åpne kablene lå delvis over strukturene, uten mye slingringsmonn i lengde, og selv med maskin tok det mye ekstra tid å få dratt kablene tilstrekkelig til side for at strukturene kunne avdekkes. Enden på den foreløpige kabelgrøften sneiet også S4 (se under, 5.4). Opprensing av dyrkningslagsprofilet tok store deler av tirsdag og onsdag for 1-2 personer. Videre ble S1 snittet, og tegningen av profilet ble påbegynt. Torsdag formiddag begynte opprensing av lok. 3, samtidig med at profilet på lok. 2 ble tegnet ferdig, og prøver tatt ut. All innmåling ble også foretatt torsdag. Strukturene på lok. 3 ble deretter snittet, dette arbeidet ble ferdigstilt fredag formiddag.

5.4 KILDEKRITISKE FORHOLD

Flere forhold bidrar til å komplisere tolkningene av funnene. Kokegrop S1 var svært ødelagt, trolig som følge av overpløying, og kun deler av bunnen var bevart. S2, S3 og S4 var langt bedre bevart, men S3 var gjennomskåret av en moderne grøft, ca. 35-40 cm bred. S4 var trolig hel under registreringene, men Hadeland EnergiNett AS hadde allerede lagt kablene nord og sør for lokaliteten da utgravningene startet, og kabelgrøften hadde skåret inn i kokegropens vestlige del.

Hva angår dyrkningslagsprofilet, var både lysforhold og manglende fuktighet problematisk. Uken da utgravningen foregikk var preget av strålende sol, sterk varme og tørr mark. Profilet tørket ut veldig raskt etter avdekking, og pga.

vanskelig tilgang på vann, og profilets lengde, var det vanskelig å holde profilet jevnt fuktig for fotografering og tolkning. Det var i tillegg meget dårlige lysforhold for foto, enten direkte motlys eller sidelys, som begge deler skapte forvrengninger, og ikke fikk frem fargeforskjeller.

Figur 2: Lok. 3. oversikt over feltet med snittede strukturer. Venstre foran S2, høyre S3, venstre bak S4. Kablene var allerede lagt frem til S4, trukket over feltet, og gikk ned i grunnen igjen ca. 30 meter lenger borte (Cf33977_46, tatt mot V av Camilla C. Wenn).

5.5 UTGRAVNINGEN

5.5.1 FUNNMATERIALE

Det ble ikke gjort noen gjenstandsfunn under utgravningene. De til sammen åtte undernumrene, fordelt på tre C-nummer (C56932-C56934), er alle kullprøver.

5.5.2 STRUKTURER

Lok. 1 (kart 8.6.3)

S1 (tegning 8.3.1): Bunn av kokegrop, ujevn form i plan, trolig opprinnelig oval; skrå sider, ujevn bunn. Mål 170 x 120 cm, dybde 12 cm. Fyllet var mørk brunsort, med mye kullstøv, noe kullbiter, og hovedsakelig bestående av en blanding av sand og silt, med noe humus og grus. Svært utpløyd. Sørøstlig hjørne er best bevart, med mye kull og noe varmepåvirket stein. Litt brent leire/silt i kantene.

Lok. 2 (kart 8.6.3)

S5 (figur 3a-d; tegning 8.3.3-8.3.4): Jordbruksspør i form av dyrkningslag og rydningsrøys, dokumentert med en 42 m lang sjakt som ble lagt gjennom lagene for å få frem et profil. Matjordslaget varierte i tykkelse fra 30-40 cm i de østlige og vestlige delene, til ca. 90 cm på sidene av rydningsrøysen. Det ble hevdet at det ble påfylt jord i området på 1970-tallet; dette kan ikke bekreftes, men er ikke usannsynlig tatt i betraktning tykkelsen på matjordslaget. I østlig del var det et skille mellom det vanlige gråbrune matjordslaget (L1), bestående av sand med en god del humus, noe kull, og lite grus og stein, og et lag som lignet, men var noe grovere, med mer grus og stein (L2). L3 utgjorde hovedandelen av røysen. Det mørkebrune fyllet bestod av sand med ganske mye humus, litt kull, og tiltakende mengder grus og stein, gradvis større og mer tett pakket mot midten av røysen. Mesteparten av steinen var ikke veldig stor, nevestørrelse eller litt større, selv om også stein på 30-50 cm forekom. L4 liknet på L3, men var betraktelig mindre gruset, og lå under L3 i den vestlige del av røysen. L5 var en lomme som lå over lag 6 i østre del, inn mot røysen. Det liknet på L6 i sammensetning, men var noe mer gruset. L6 var det mest omfattende dyrkningslaget, det strakk seg i en bredde på ca. 35 m gjennom sjakten, delvis under røysen (L4). Laget var mørk brunt, og inneholdt sand med noe silt, mye humus, en del kullstøv og enkelte kullbiter, noe grus og enkelte stein. Laget var stort sett 15-25 cm tykt, men trolig tynnere under røysen (L3). L7 var det andre dyrkningslaget, som strakk seg i en lengde på ca. 23 m. Det var brunsort i farge, og mer humøst og kullholdig enn L6, med noe grus og stein. Under L7 i vestre del lå en lomme i form av L8, som var relativt likt L7, men litt lysere og midtre fett, og inneholdt mindre humus. L9 var en trolig nedgravning under L7, vest for hovedandelen av røysen. Fyllet liknet L7, men er noe lysere, med mindre kull og humus. Den inneholdt flere stein på ca. 20 cm. Det kan muligens være et stolpehull, men dette var ikke mulig å avgjøre kun på bakgrunn av profilet. L10 var en liten lomme (ca. 1,5 m bred) som lå under L6 i østre del. Den var betydelig mer siltet enn L6, og noe lysere enn denne.

Figur 3a-d: Lok. 2. a) S5 dyrkningsspor: Dyrkningslaget ses som en mørk stripe inn mot rydningsrøysen (Cf33977_26, tatt mot VSV). b) Detalj av rydningsrøysen. I forkant til venstre går to mørke lag inn mot og under røysen (Cf33977_27, tatt mot VSV). c) Østlig del av profilet med dyrkningslag (Cf33977_23, tatt mot SØ). d) Detalj av profilet med gradvis tyknende dyrkningslag (Cf33977_13, tatt mot S; alle foto tatt av Camilla C. Wenn).

Undergrunnen i sjakten varierte fra silt og sand i øst, til grovere sand, etter hvert mer grusblandet, til skiferberg i vest. Trolig har undergrunn og terreng vært avgjørende for plasseringen av røysen, ettersom den var anlagt i et naturlig søkk i terrenget. Østre del av søkket hadde mye relativt stor jordfast stein, mens det i vest gikk over i en smuldrende skiferabb, slik at det her ikke var ideelle dyrkningsforhold.

Avgrensningen mellom røysen og dyrkningslagene var uklar. Mens L3 tydelig er et røyslag, er det likeledes å være ansamlinger av stein i lag 6 og 7 som trolig er begynnelsen på den samme røysen, men fyllet omkring disse steinene var det samme som i dyrkningslagene, slik at røysen ikke kan skilles ut som egen struktur i de lavere lagene. Stratigrafisk virker det derfor som om den tidligste fasen av røysen er omtrent samtidig med dyrkingen i L7, og at røysen var i jevn vekst over lang tid. Det dyrkningspregete fyllet mellom steinene kan skyldes både at ansamlingen av stein var samtidig med dyrkingen, men også at jord eroderte fra skråningen over og la seg mellom steinene i røysen. Den sentrale delen av røysen har trolig blitt laget samtidig med bruken av L6, og har etter hvert vokst seg ut over områder som tidligere ble dyrket. Det var imidlertid stedvis vanskelig å skille lagene fra hverandre, særlig L3 og L6, pga. vanskelige lysforhold og mye mer stein enn fyll. Rydningsrøysen var mest kompakt og tykkest på midten; i sin største utstrekning var den om lag 10 m bred, mens hoveddelen konsentrerte seg i et område på drøyt 4 m.

Lok. 3 (kart 8.6.4)

Figur 4: Lok. 3. S2 (foran) og S3 (bak) i plan, sistnevnte skåret av moderne grøft i vest, (Cf33977_36, tatt mot NNV av Camilla C. Wenn).

S2 (figur 2, 4, 5a; tegning 8.3.1): Grop/nedgravning, oval til eggeformet i plan, skrå/buete sider, tilnærmet flat bunn. Mål 128 x 80 cm, dybde 20 cm. Fyllet var mørk gråbrunt, og bestod av sandig silt med svært mye kull i småbiter, blandet med litt grus og småstein, noe humus. I plan syntes den sørvestlige delen å være mest kullholdig, men ved snitting ble det klart at det var rikelig i hele strukturen. Det var små fragmenter av varmpåvirket stein langs kanten av strukturen, men disse trenger ikke være intensjonelt plassert der. I profilet små flekker med brent leire, svært smuldrete, ikke mulig å ta inn. Ukjent funksjon.

S3 (figur 2, 4, 5a; tegning 8.3.2): Grop/nedgravning, oval i plan, lett buete sider og ujevn "bølgete" bunn. Mål 392 x 200 cm, dybde 24 cm. Fyllet var brunsort og bestod av sand med noe humus, stedvis mye kullstøv og kullbiter, noe varmpåvirket stein, litt grus. I bunnen var det også litt brent sand/silt. Den vestlige delen er gjennomskåret av en moderne grøft. Stor nedgravning med ukjent funksjon.

S4 (figur 2, 4, 5b; tegning 8.3.1): Kokegrop, oval i plan, buete sider, ujevn bunn. Mål 124 x 102 cm, dybde 14 cm. Buet. Ujevn. Kokegropen har tydelig kullrand i bunnen. Fyllet over kullranden var brunt med mørkere og lysere spetter, og bestod av sand med noe leire, en del humus, noe kull, litt grus og en mye varmpåvirket stein. I sentrum av kokegropen var den en del grus og småstein, noe trolig fra oppsmuldret varmpåvirket stein. Små flekker med lett brent leire, ikke mulig å ta inn. Sørlig del er skadet av kabelgrøft fra Hadeland EnergiNett AS.

Figur 5a+ b: Lok. 3.a) S2 (bak) og S3 (foran) i profil (Cf33977_42, tatt mot sør-sørøst). b) S4 i profil (Cf33977_44, tatt mot øst; begge bilder er tatt av Camilla C. Wenn).

5.5.3 DATERING

Fem radiologiske dateringer ble utført, med dateringsnr. DF-4212. Dyrkningslagene L7 og L6 i S5 ble datert til slutten av eldre bronsealder (1260-1125 f.Kr., TUA-7810) og slutten av yngre bronsealder (775-535 f.Kr., TUA-7809). De to daterte kokegropene på lok. 3 og lok. 1, viste seg å være fra hhv. romertid (135-240 e.Kr., TUA-7811) og merovingertid (610-655 e.Kr., TUA-7808). Den kullfylte gropen på lok. 3, som var antatt å kunne være moderne, fikk datering til senmiddelalder (1415-1475 e.Kr., T-19973).

5.5.4 NATURVITENSKAPELIGE PRØVER

Fem kullprøver ble sendt til Helge I. Høeg for vedartsbestemmelse (vedlegg 8.5.1). Se samme fem prøvene ble ¹⁴C-datert ved Laboratoriet for radiologisk datering, NTNU (vedlegg 8.5.2). Kullprøvelisten med resultater finnes i vedlegg 8.2.1. Det ble også tatt ut en pollenserier fra profilet med dyrkningsspor; disse ble ikke prioritert analysert, og er i ettertid kassert.

5.6 VURDERING AV UTGRAVNINGSRISULTATENE, TOLKNING OG DISKUSJON.

De tre lokalitetene som ble undersøkt viser et fragmentert bilde av aktiviteter i området øst for Røykenvika fra eldre bronsealder til senmiddelalder. De to kokegropene ligger om lag en halv kilometer fra hverandre, og divergerer med nesten 400 år i datering, og det er derfor ingen grunn til å se dem i sammenheng. Kokegropen på lok. 1 kan muligens ses i forbindelse med andre aktiviteter i området, eksempelvis bosetningsspor funnet noe lenger vest, men det finnes ingen dateringer som kan underbygge dette. Det er imidlertid ikke overvekt av merovingertiddateringer fra Gran, så kokegropen gir et lite nytt glimt av informasjon om aktiviteten i området i denne perioden, som ellers er preget av

romertids- og vikingtidsfunn. Hvorvidt kokegropen representerer en enkelthendelse, eller om den er del av et større aktivitetsområde er uavklart, pga. det begrensede omfanget av registrering og utgravning.

Kokegrop S4 på lok. 3 er datert til romertid, og faller inn under en stor aktivitetsperiode i området. Gravfeltet id3847 (kart 8.6.2) som ligger mindre enn 50 m øst for lokaliteten er antatt å ha jernalderdatering, og det er således mulig at kokegropen kan være samtidig med dette. Det har nylig blitt undersøkt et kokegropfelt på Bleiken nordre, 44/2 (id112434), ca. 3,3 km nord for id112698. Dateringene varierte fra eldre til yngre romertid, og er sammenliknbare med dateringene fra Egge. På tross av den geografiske nærheten er det på grunnlag av dateringene helt klart at S4 ikke har noen sammenheng med de to kullholdige gropene S2 og S3.

Det er et åpent spørsmål hva slags aktiviteter kokegropene skal settes i forbindelse med. Mens kokegroper tradisjonelt ble sett på som spor etter fortidig matlagning, har man i nyere tid satt spørsmål ved alminneligheten i matlagingen – både på grunn av kokegropene er for sjeldne til å ha vært den vanlige matlagingsformen, og på grunn av koksteinsmengden påkrevd ville vært enorm. I stedet har kokegropfelter blant annet blitt satt i sammenheng med kultisk aktivitet (Narmo 1996) og med samlingssteder av politisk og sosial karakter i et egalitært samfunn (Gjerpe 2001). Lil Gustafson (2005a:106) oppsummerer mulige bruksområder for kokegropene med oppvarming i bolig, tørr- eller våtkoking av mat, tørking av kjøtt/fisk og badstue. Kokegropene som ble utgravd var dårlig bevart og inneholdt ikke gjenstandsfunn som kan knytte dem til spesifikke aktiviteter.

Mens identifiseringen av S1 og S4 som kokegroper er uproblematisk, er funksjonen til S2 og S3 usikker. På tross av at form og størrelse på de to gropene var svært ulike, var derimot fyllet likt, med mye trekull. Det er derfor sannsynlig at de har hatt samme formål. De skiller seg klart fra kokegropen ved at de har ikke tydelig kullrand og svært lite varmepåvirket stein. Gropene er heller ikke typiske kullgroper, da de virker noe ujevne i nedgravningen, og fordi de på tross av mye kull også har høyt mineralogisk innhold. Dersom gropene representerer kullbrenning, vil kullet man hadde kunnet hente ut vært alt annet enn rent, noe som trolig ikke ville gi maksimal effekt ved bruk av kullet. Alternativt kan gropene ha vært tømt etter kullbrenningen. Fyllet synes imidlertid ikke omrotet, slik man kunne forvente dersom strukturene har vært tømt og gjenfylt, i stedet virker det å være godt blandet. Gropene mangler likeledes en voll omkring, noe som er vanlig ved kullgroper (Larsen 2009, s. 57). De er heller ikke funnet i nærheten av kjente jernfremstillingsanlegg, noe man kunne forvente (Stenvik 2005, s. 227). Noe kan forklares med at gropene er nedpløyde og dårlig bevart, men de kan uansett ikke regnes som verken klassiske kokegroper eller kullgroper. Det er et titalls registrerte kullgroper i Gran kommune, de nærmeste til lok. 3 ligger om lag 3,5 km sørøstover. Det eneste registrerte jernvinneanlegget befinner seg nærmere 8 km sør for lokaliteten. Det allikevel mulig at det finnes jernvinneanlegg i nærheten som ikke er registrert, men det er ikke noen umiddelbar tilknytning til slike.

Dyrkningssporene på lok. 2 bestod av to dyrkningslag med noe forskjellig utstrekning, og en rydningsrøys, alt bevart under matjordslag på nesten en

meters tykkelse. Lag 7 lå under lag 6, og er relativt sikkert avgrenset mot øst og vest. Lag 6 kan derimot ha hatt en større utstrekning, spesielt østover, da matjordslaget her er mye tynnere, og det gamle dyrkningslaget kan ha blitt pløyd vekk. Nordlig og sørlig avgrensning er ikke kjent.

Stratigrafien tyder på at starten på rydningsrøysen faller sammen med perioden man begynte å dyrke, da de nedre deler av røysen ikke kan skilles fra lag 7. Da dyrkingen begynte, ble stein samlet i bunnen av et søkk i området, der undergrunnen var preget av grus, stein og jordfast stein, som gikk over i en skiferrabb. Også i fasen representert ved lag 6 fortsatte dette; en del stein ble samlet inn og lagt i søkket, samtidig som det ble dyrket helt inn mot steinansamlingen. På et tidspunkt i denne fasen ble imidlertid steinfjerningen intensivert, slik at det dannet seg en røys (lag 3) som vokste betraktelig utover den avgrensning røysen hadde hatt hittil, og der røysen er tydelig som et lag over lag 6. Fyllet i røysen er fremdeles av samme type som i dyrkningslaget, men mye mer preget av stein enn tidligere.

Lag 6 og 7 var begge humøse og relativt fete med noe kull, og de er opptil 30 cm tykke. Dette kan tyde på at det har vært dyrket i området i relativt lange perioder i strekk, og/eller relativt intensivt. På bakgrunn av dateringene kan det foreslås at området har vært brukt til jordbruk fra eldre bronsealder, allerede på denne tiden med ganske høy intensitet. Det ble ikke gjort analyser av makrofossiler eller pollen, og det er derfor ikke avklart hva slags driftsform jordbrukssporene representerer.

Dateringene må tas med et visst forbehold, da feilkildene for datering av slike lag er mange. Et hovedpoeng i så måte er at man ikke kan vite om kullet som dateres er samtidig med laget, eller om kullet tilhører tidligere menneskelig aktiviteter som har blitt blandet inn i laget. Dyrkningslag kan ikke regnes som sikre kontekster, da deres bruk per definisjon omfatter omroting av jorden. Det er gjort begrensede registreringer av dyrkningsspor i Gran kommune, hvorav to ligger innenfor en kilometers omkrets fra lok. 2 (Rossum 55/7 og Røiken 61/2, id108971; Dælen nordre 66/6, id113757). Disse er imidlertid ikke videre undersøkt eller datert. På den første av disse ble det også avdekket en rydningsrøys i overkant av det nederste dyrkningslaget, noe som synes parallelt til situasjonen på lok. 2.

Området er kulturlandskap i dag, og rikdommen på kulturminner tyder på at dette strekker seg langt tilbake. Strukturer og dyrkningsspor avdekket under dette prosjektet knytter seg høyst sannsynlig til andre aktiviteter i området, for eksempel gravfelt og bosetningsspor (se kap. 4). På grunn av manglende dateringer på mange av disse kulturminnene, er det derimot ikke mulig på det nåværende tidspunkt å sette de utgravde kulturminnene inn i en full kontekst.

6. KONKLUSJON

Prosjektet ble gjennomført innenfor rammen på fem dager, og avdekket de forventete registrerte strukturer. De undersøkte strukturene vitner om varierte aktiviteter over en lang periode i kulturlandskapet på Hadeland. Trolig kan jordbruksaktiviteter trekkes tilbake til eldre bronsealder, mens kokegropene fra jernalder sammenfaller med annen aktivitet, særlig graver. De to kullholdige gropene skiller seg ut fra den generelle kunnskapen om kulturminner i området gjennom dateringen til senmiddelalder. Deres funksjon er ikke avklart.

Det avgrensede omfanget av registreringer og utgravning gjorde at det ikke var mulig å få klare avgrensninger på omfanget av lokalitetene, og begrenset muligheten til å sette funnene inn i en større kontekst. Få slike kulturminner er undersøkt på Hadeland, og undersøkelsen gir derfor nye opplysninger om bosetnings- og jordbrukshistorien på Hadeland. Det er stort behov for flere utgravninger av samme type.

7. LITTERATUR

Andersen, Øystein Rønning 2007: *Befaringsrapport i forbindelse med graving av jordkabel for Hadeland Energi Nett AS ved Råssumsgutua og Egge, gnr/bnr 55/3;55/27; 55/8; 55/2; 52/2; 48/3; Røykenvika, Gran kommune*. Oppland fylkeskommune.

Gjerpe, Lars Erik 2001: *Kult, politikk, fyll, vold og kokegrovfeltet på Hov. Primitive tider*, s. 5-17.

Grieg, S. 1926: *Hadelands eldste bosetningshistorie*. Skrifter utgitt av Det Norske Videnskaps-Akademi i Oslo, II. Hist.-Filos. Klasse 1925. No. 2.

Gustafson, Lil 2005: *Om kokegroper i Norge*. I *De gåtefulle kokegroper*, redigert av L. Gustafson, T. Heibreen og J. Martens, s. 103-134. Varia 58.

Hage, Halsten (red.) 2003: *Kulturminner i nasjonalt verdifulle kulturlandskap. Tingelstadhøgda. Gran kommune i Oppland*. Kulturhistoriske rapporter 2003-1. Oppland fylkeskommune.

Larsen, Jan Henning 2007: *Halvdanshaugen på Tingelstadhøgda*. I *Årbok for Hadeland 2007*, s. 34-62. Årbokutvalget, oppnevnt av hovedutvalgene for kultur og fritid i Gran, Jevnaker og Lunner

Larsen, Jan Henning 2009: *Jernvinneundersøkelser. Faglig program bind 2*. Varia 78. Kulturhistorisk museum, Oslo.

Løken, Trond, Lars Pilø og Olle Hemdorff 1996: *Maskinell flateavdekking og utgravning av forhistoriske jordbruksplasser – en metodisk innføring*. AmS Varia nr. 26. Arkeologisk museum i Stavanger.

Narmo, Lars Erik 1996: *Kokekameratene på Leikvin. Kult og kokegroper*. Viking bd. LIX, s. 79-100.

Pedersen, E. A. 1989: *Jernalderbosetningen på Hadeland. En arkeologisk-geografisk analyse*. Varia 17. Universitetet Oldsakssamling, Oslo.

Rundberget, Bernt 2008: *Prosjektplan. Arkeologisk undersøkelse av automatisk fredete kulturminner, kokegrop id 112693, fossile dyrkningsspor id 112696 og kokegrop m.fl. strukturer id 112698. Legging av jordkabel i regi av Hadeland EnergiNett AS. Råssumsgutua, 55/3 m.fl., Røykenvika, Gran kommune, Oppland*. Kulturhistorisk museum.

Stenvik, Lars F. 2005: *Kullgroper*. I *Norsk arkeologisk leksikon*, redigert av E. Østmo og L. Hedeager. Pax forlag, Oslo.

8. VEDLEGG

8.1 STRUKTURLISTE

Str. nr.	Type/tolkning	Form	Mål (cm)	D (cm)	Element/fyll
S1	Kokegrop	Ujevn/oval	170 x 70	12	Kull, varmpåvirket stein, sand, humus, leire, silt
S2	Grop/nedgravning	Oval	128 x 80	20	Kull, sand, humus, leire, silt
S3	Grop/nedgravning	Oval	392 x 200	24	Kull, sand, humus, leire, silt
S4	Kokegrop	Oval	124 x 102	14	Kull, varmpåvirket stein, sand, humus, leire, silt
S5	Dyrkningsspor; to dyrkningslag og rydningsrøys	-	L 42 m		

8.2 PRØVER

8.2.1 KULLPRØVER – DF-4212

Prøve nr.	C-nr.	NTNU Lab.nr.	Kontekst	Vekt i g	Treslag	Kommentar	C14-dat.
KP1	C56932/1	TUa-7808	S1 kokegrop	0,5	26 bjørk, 4 furu	Profil mot NØ	1435±35 610-655 AD
KP2	C56933/1	TUa-7809	Dyrkningslag profil, L6	<0,1	7 bjørk	Lag 6	2510±35 775-535 BC
KP3	C56933/2	TUa-7810	Dyrkningslag profil, L7	<0,1	6 bjørk	Lag 7	2980±35 1260-1125 BC
KP4	C56933/3		Dyrkningslag profil, L10	<0,1		Lag 10	
KP5	C56934/1		S2 grop	16,0		Profil mot SØ	
KP6	C56934/2	TUa-7811	S4 kokegrop	4,4	23 bjørk 17 furu	Profil mot NØ	1830±35 135-240 AD
KP7	C56934/3		S3 grop	14,8		Profil mot S, midt i	
KP8	C56934/4	T-19973	S3 grop	21,3	40 furu	Profil mot S, vestlig del	465±65 1415-1475 AD

8.2.2 POLLENPRØVER

Funn-nr.	Kontekst	Kommentar
F1	Dyrkningslagprofil, lag 1	Kassert; ikke analysert
F2	Dyrkningslagprofil, lag 3	Kassert; ikke analysert
F3	Dyrkningslagprofil, lag 6	Kassert; ikke analysert
F4	Dyrkningslagprofil, lag 7	Kassert; ikke analysert

8.2.3 TILVEKSTTEKST

C56932-C56934

Boplassfunn og dyrkningsspor fra bronsealder, romertid, merovingertid og senmiddelalder fra ROSSUM SØRSTUA av RAASSUM (55/3), ROSSUMHAGEN av RAASSUM (55/8) og EGGE ØVRE av EGGE (48/3), GRAN K., OPPLAND. Utgravningen ble utført som følge av jordkabelnedlegging for Hadeland EnergiNett AS. Kabeltraseen strekker seg fra Røykenvika langs Råssumsgutua, og videre VNV mot Egge øvre. Under registreringer utført av Oppland fylkeskommune i oktober-november 2007 ble det avdekket fem forhistoriske strukturer fordelt på tre lokaliteter (Andersen 2007, Rundberget 2008). Disse befinner seg på hhv. Rossum sørstua, 55/3, Rossumhagen, 55/8, og Egge øvre, 48/3. De arkeologiske utgravningene ble utført i perioden 02.-06.06.2008, og omfattet kun de spesifikke områder som ble registrert, og det ble således ikke funnet nye strukturer (Wenn og Larsen 2010). Lok. 1 (id112693/C56932) omfattet en kokegrop S1. Lok. 2 (id112696/C56933) omfattet dyrkingslagsprofil S5. Lok. 3 (id112698/C56934) omfattet to kullholdige groper S2 og S3, og kokegrop S4. Det ble tatt ut åtte kullprøver fra profilene til de snittete strukturene. Fem kullprøver har blitt vedartsbestemt av Helge I. Høeg og datert ved Laboratoriet for radiologisk datering, NTNU (DF-4212) (i Wenn og Larsen 2010). *Litteratur:* Andersen, Øystein Rønning, 07.12.2007, *Befaringsrapport i forbindelse med graving av jordkabel for Hadeland EnergiNett AS ved Råssumsgutua og Egge, gnr/bnr 55/3, 55/27, 55/8, 55/2, 52/2, 48/3; Røykenvika, Gran kommune, Oppland fylkeskommune.*

Rundberget, Bernt, 22.04.2008, *Prosjektplan. Arkeologisk undersøkelse av automatisk fredete kulturminner, kokegrop id 112693, fossile dyrkningsspor id 112696 og kokegrop m.fl. strukturer id 112698. Legging av jordkabel i regi av Hadeland EnergiNett AS. Råssumsgutua, 55/3, m.fl. Røykenvika, Gran kommune, Oppland. Kulturhistorisk museum.*

Wenn, Camilla Cecilie og Jan Henning Larsen, 25.03.2010, *Rapport fra arkeologisk utgravning. Rossum sørstua 55/3, Rossumhagen 55/8, Egge øvre 48/3, Gran kommune, Oppland. Kulturhistorisk museum.*

C56932

Boplassfunn fra merovingertid fra ROSSUM SØRSTUA av RAASSUM (55/3), GRAN K., OPPLAND.

Lok. 1 omfattet en svært skadet kokegrop S1, som ble avdekket med maskin i silt- og leirholdig undergrunn. Strukturen var dekket med veiduk fra fylkeskommunens registrering. Strukturen ble fotografert og tegnet i plan og profil, og kullprøve ble tatt ut fra NØ-profil.

1) **Kullprøve**, vekt: 0,7 g. Deler av prøven (30 biter) er vedartsbestemt til bjørk (26 biter) og furu (4 biter). Ca. 0,05 g bjørk ble forbrukt ved 14C-datering: 1435±35BP, 610- 655 calAD (TUa-7808).

Orienteringsoppgave: Lokaliteten ligger på et jorde øst for gården, nærmere bestemt langs den østlige kanten av jordet, ca. 3 m vest for det N-S-gående løpet av Råssumsgutua, og ca. 60 m før Råssumsgutua svinger mot øst. Jordet heller lett mot vest på funnstedet.

Kartreferanse: ØK, CL 057-5-2. *Projeksjon:* EU89-UTM; Sone 32, N: 6700988, Ø: 581710.

LokalitetsID: 112693.

C56933/1-3

Dyrkningsspor fra bronsealder fra ROSSUMHAGEN av RAASSUM (55 /8), GRAN K., OPPLAND.

Lok. 2 omfattet dyrkningslag, dokumentert gjennom å grave en 42 m lang sjakt med maskin for å få frem et profil S5. I profilet var det synlig fossile dyrkningslag og ansamlinger av stein tolket som røys under dagens matjordlag.

1) **Kullprøve.** Fra dyrkningslagprofil S5, lag 6. *Vekt: 0,15 g.* Deler av prøven (7 biter) er vedartsbestemt til bjørk. Ca. 0,02 g bjørk ble forbrukt ved 14C-datering: 2510±35BP, 775-535 calBC (TUa-7809).

2) **Kullprøve.** Fra dyrkningslagprofil S5, lag 7. *Vekt: <0,1 g.* Deler av prøven (6 biter) er vedartsbestemt til bjørk. Alle bitene av bjørk ble forbrukt ved 14C-datering: 2980±35BP, 1260-1125 calBC (TUa-7810).

3) **Kullprøve.** Fra grop under dyrkningslag i dyrkningslagprofil S5, lag 9. *Vekt: 0,2 g.*
Orienteringsoppgave: Lokaliteten befinner seg på jordet sør for Råssumsgutua, der denne skifter fra NS til ØV-retning. Sjakten ble åpnet i 42 m lengde langs nordkanten av jordet, ca. 1 m sør for Råssumsgutua. Jordet skråner mot VSV, og avgrenses av en bergkoll i Ø og en mindre skiferrabb i V. Dyrkningssporene er best bevart i søkket mellom disse to, i vestlig del av sjakten.

Kartreferanse: ØK, CL 057-5-2. *Projeksjon:* EU89-UTM; Sone 32, N: 6700885, Ø: 581766.

LokalitetsID: 112696.

C56934/1-4

Boplassfunn fra romertid-senmiddelalder fra EGGE ØVRE av EGGE (48/3), GRAN K., OPPLAND.

Lok. 3 omfattet to kullholdige groper S2 og S3, og kokegrop S4. Et område på ca. 20 m² ble maskinelt avdekket, der strukturene var dekket av veiduk og påfylte masser etter registreringen. S4 var skadet av anleggsarbeid.

1) **Kullprøve.** Fra grop S2, tatt fra profil mot SØ. *Vekt: 16,0 g.*

2) **Kullprøve.** Fra kokegrop S4, tatt etter snitting fra NØ-profilet. *Vekt: 4,4 g.* Deler av prøven (40 biter) er vedartsbestemt til bjørk (23 biter) og furu (17 biter), og ca. 0,05 g bjørk ble forbrukt ved 14C-datering: 1830±35BP, 135-240 calAD (TUa-7811).

3) **Kullprøve.** Fra grop S3, tatt sentralt i SØ-profil. *Vekt: 15,7 g.*

4) **Kullprøve.** Fra grop S3, tatt etter snitting i østlig del fra NØ-profilet. *Vekt: 21,3 g.* Deler av prøven (40 biter) er vedartsbestemt til furu. Ca. 5,5 g ble forbrukt ved 14C-datering: 465±65BP, 1415-1475 calAD (T-19973).

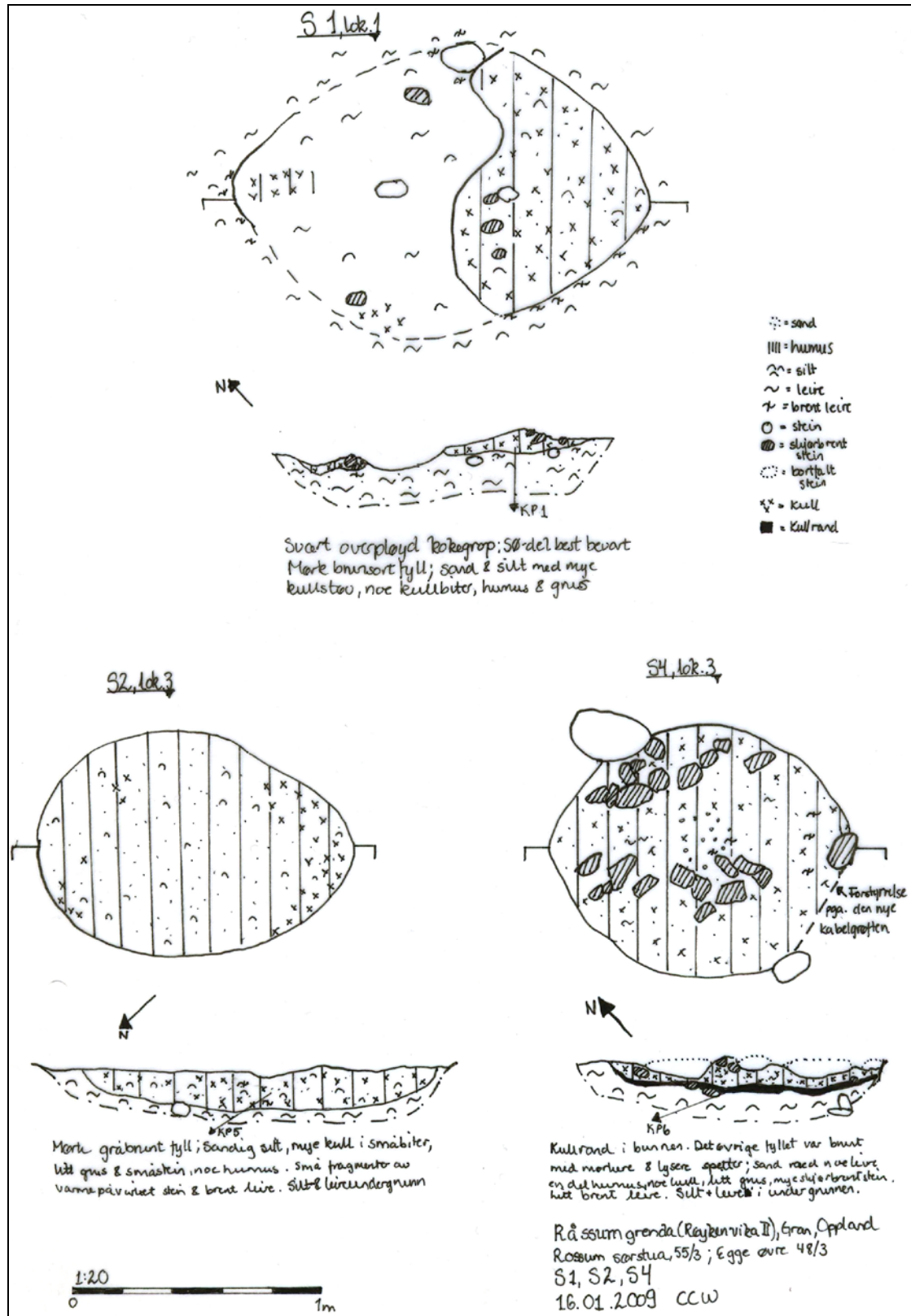
Orienteringsoppgave: Lokaliteten ligger på jordet S for Egge øvre, ca. 150 m fra bygningene, ca. 85 NV for bygningene på Egge vestre 52/28, og ca. 30 m øst for den markante bergryggen med gravfelt id3847. Funnområdet ligger på en tynn stripe med dyrket mark mellom gravfeltet i øst og et større steinfyllt fuktområde ute på jordet i vest. Noe lenger mot nord stiger terrenget bratt opp mot gården, mens jordet skråner videre mot sørvest ned mot Råssumhågan. Rett sør-sørvest for lokaliteten ligger en mindre husmannsplass.

Kartreferanse: ØK, CM 057-5-1. *Projeksjon:* EU89-UTM; Sone 32, N: 6700947, Ø: 582190.

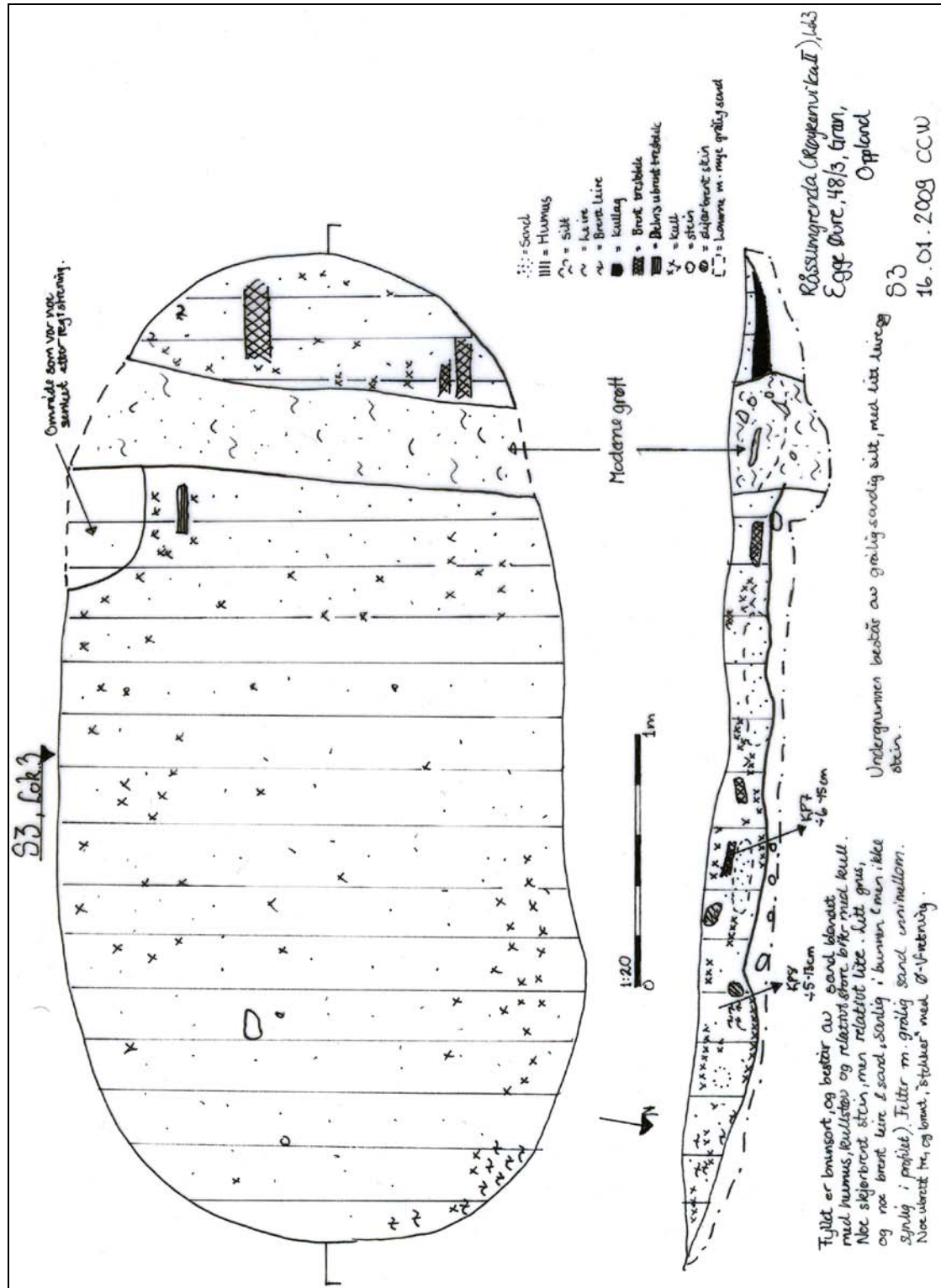
LokalitetsID: 112698.

8.3 TEGNINGER

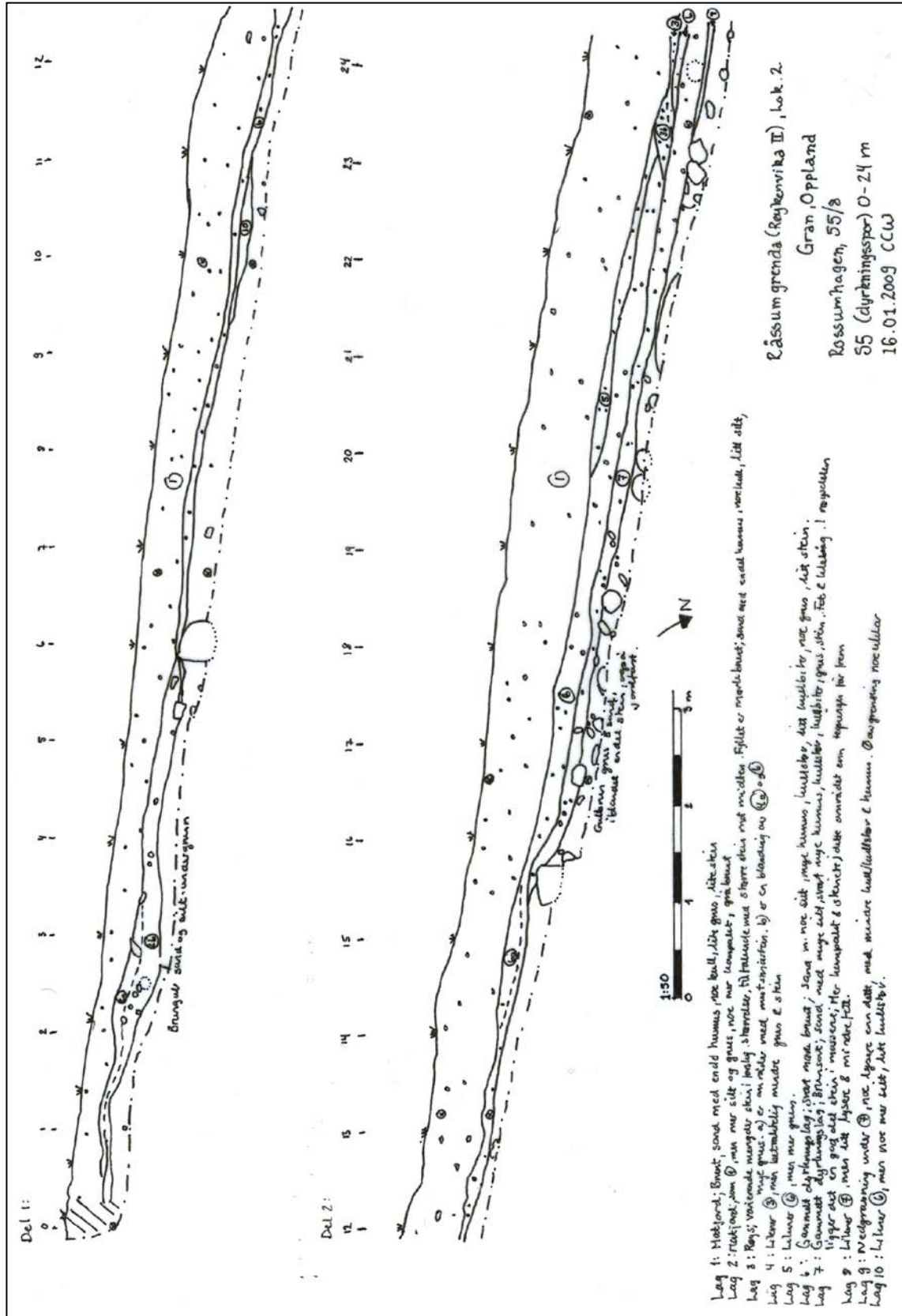
8.3.1 S1, S2, S4

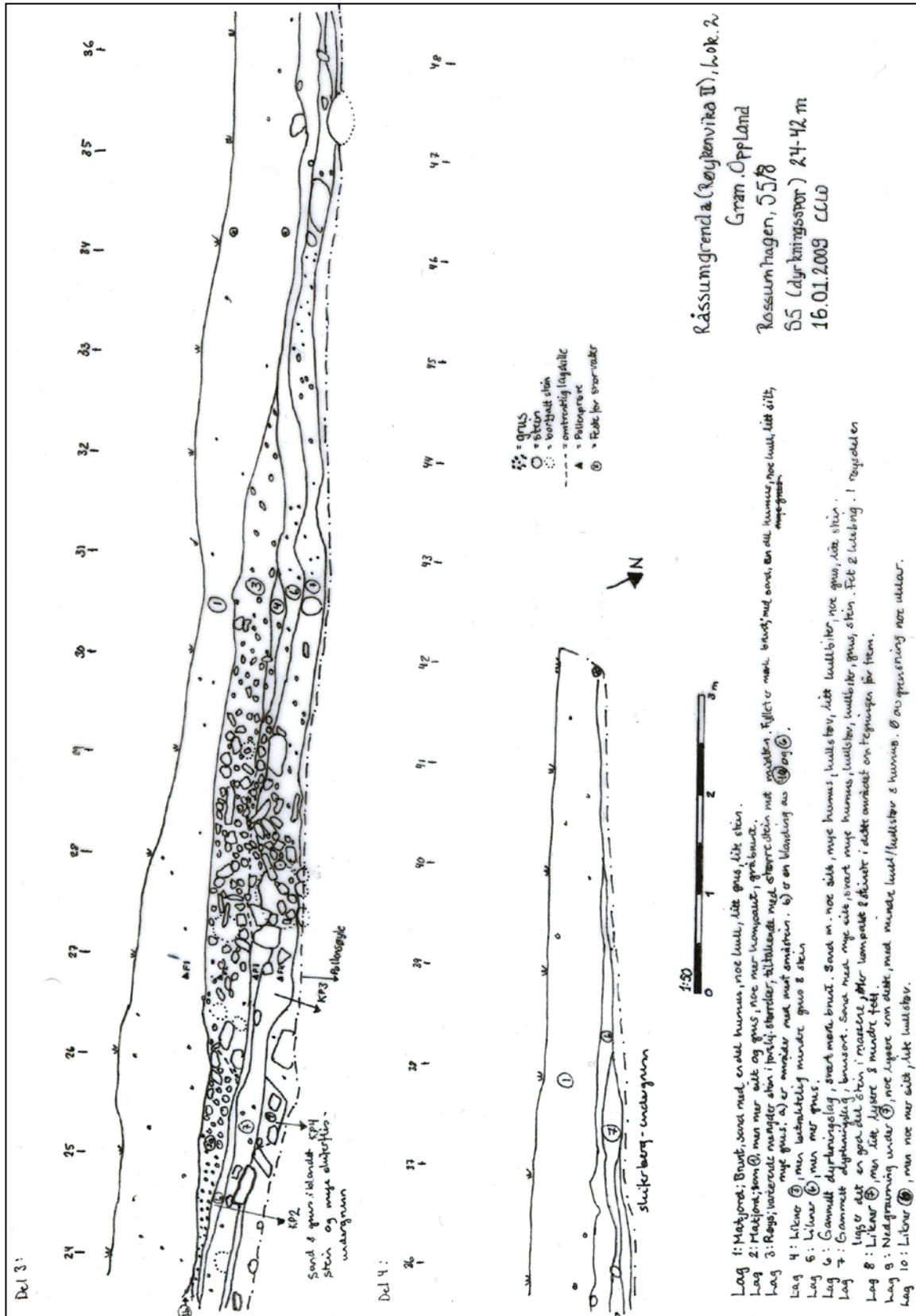
8.3.2 S3

8.3.3 S5 ØSTLIG DEL

8.3.4 S5 VESTLIG DEL

8.4 FOTOLISTE**Negativnr. Cf33977**

Filnavn	Motivbeskrivelse	Retn.	Fotograf	Dato
Cf33977_1	Lok. 1, oversikt før gravning	VNV	Camilla C. Wenn	02.06.08
Cf33977_2	Lok. 1 - oversikt før gravning, gravemaskinen står bak strukturen. Legg merke til halvferdig kabelgrøft.	NNØ	CCW	02.06.08
Cf33977_3	Lok. 2, oversikt ved begynnelse av sjaktning.	NNV	CCW	02.06.08
Cf33977_4	Lok. 3 oversikt før gravning.	V	CCW	03.06.08
Cf33977_5	Lok. 3, gjenfinning av S4, dekket med vegduk. I øvre venstre hjørne ses tydelig at man v/anleggelsen av kabelgrøft har gått for nær strukturen.	V	CCW	03.06.08
Cf33977_6	Lok. 2, S5, dyrkningsspor profil, V1	S	CCW	04.06.08
Cf33977_7	Lok. 2, S5, dyrkningsspor profil, V2	S	CCW	04.06.08
Cf33977_8	Lok. 2, S5, dyrkningsspor profil, V3, dyrkningslag i bunn.	S	CCW	04.06.08
Cf33977_9	Lok. 2, S5, dyrkningsspor profil, V4, dyrkningslag i bunn.	S	CCW	04.06.08
Cf33977_10	Lok. 2, S5, dyrkningsspor profil, V5. Begynnelse på rydningsrøys i/over dyrkningslag.	S	CCW	04.06.08
Cf33977_11	Lok. 2, S5, dyrkningsspor profil, V6, midtre del av rydningsrøys	S	CCW	04.06.08
Cf33977_12	Lok. 2, S5, dyrkningsspor profil, Ø1, østre del av rydningsrøys	S	CCW	04.06.08
Cf33977_13	Lok. 2, S5, dyrkningsspor profil, Ø2, dyrkningslag i bunn.	S	CCW	04.06.08
Cf33977_14	Lok. 2, S5, dyrkningsspor profil, Ø4, dyrkningslag i bunn.	S	CCW	04.06.08
Cf33977_15	Lok. 2, S5, dyrkningsspor profil, Ø5, dyrkningslag i bunn.	S	CCW	04.06.08
Cf33977_16	Lok. 2, S5, dyrkningsspor profil, Ø6, dyrkningslag i bunn.	S	CCW	04.06.08
Cf33977_17	Lok. 2, S5, dyrkningsspor profil, Ø7	S	CCW	04.06.08
Cf33977_18	Lok. 2, S5, dyrkningsspor profil, Ø 8	S	CCW	04.06.08
Cf33977_19	Lok. 2, S5, dyrkningsspor profil, Ø9	S	CCW	04.06.08
Cf33977_20	Lok. 2, S5, dyrkningsspor profil, Ø10	S	CCW	04.06.08
Cf33977_21	Lok. 2, S5, dyrkningsspor profil, Ø11	S	CCW	04.06.08
Cf33977_22	Lok. 2, S5, dyrkningsspor profil, Østlig halvdel.	SSV	CCW	04.06.08
Cf33977_23	Lok. 2, S5, dyrkningsspor profil, Østlig halvdel.	SØ	CCW	04.06.08
Cf33977_24	Lok. 2, S5, dyrkningsspor profil, dyrkningslag Ø1.	S	CCW	04.06.08
Cf33977_25	Lok. 2, S5, dyrkningsspor profil, dyrkningslag Ø2	VSV	CCW	04.06.08
Cf33977_26	Lok. 2, S5, dyrkningsspor profil, dyrkningslag Ø3.	VSV	CCW	04.06.08
Cf33977_27	Lok. 2, S5, dyrkningsspor profil, rydningsrøys V1.	VSV	CCW	04.06.08
Cf33977_28	Lok. 2, S5, dyrkningsspor profil, dyrkningslag V2.	V	CCW	04.06.08
Cf33977_29	Lok. 2, S5, dyrkningsspor profil, dyrkningslag V3.	VSV	CCW	04.06.08
Cf33977_30	Lok. 2, S5, dyrkningsspor profil, dyrkningslag V4.	VSV	CCW	04.06.08
Cf33977_31	Lok. 2, vestlig del av sjakt; mye jordfast stein og skiferberg, bl.a. u/ røys.	V	CCW	04.06.08
Cf33977_32	Lok. 1, S1, bunn av kokegrop, plan.	Ø	CCW	04.06.08
Cf33977_33	Lok. 1, S1, bunn av kokegrop, profil.	SØ	Benedikte Aaen	05.06.08
Cf33977_34	Lok. 3, S2, kullholdig grop, plan.	SØ	BA	05.06.08

Cf33977_35	Lok. 3, S2 (foran) og S3 (bak), kullholdige groper, plan.	NNV	CCW	05.06.08
Cf33977_36	Lok. 3, S4, kokegrop, plan.	Ø	CCW	05.06.08
Cf33977_37	Lok. 3, S2, kullholdig grop, profil.	SØ	BA	05.06.08
Cf33977_38	Lok. 3, S4, kokegrop, profil.	Ø	BA	05.06.08
Cf33977_39	Lok. 3, S3, kullholdig grop, profil, østlig del.	SSØ	CCW	05.06.08
Cf33977_40	Lok. 3, S3, kullholdig grop, profil, midtre del.	SSØ	CCW	05.06.08
Cf33977_41	Lok. 3, S3, kullholdig grop, profil, vestre del.	SSØ	CCW	05.06.08
Cf33977_42	Lok. 3, S3, kullholdig grop, profil.	SSØ	CCW	05.06.08
Cf33977_43	Lok. 3, S3, kullholdig grop, profil.	SSV	CCW	06.06.08
Cf33977_44	Lok. 3, S4, kokegrop, profil.	Ø	CCW	06.06.08
Cf33977_45	Lok. 3, S3, kullholdig grop, plan; detalj ubrent treverk	S	CCW	06.06.08
Cf33977_46	Lok. 3. oversikt over feltet med snittede strukturer. Venstre foran S2, høyre S3, venstre bak S4, i forkant av kablene.	V	CCW	06.06.08
Cf33977_47	Lok. 3, oversikt, utsikt til Randsfjorden.	SSV	CCW	06.06.08
Cf33977_48	Lok. 3, oversikt, utsikt kulturlandskap.	VNV	CCW	06.06.08
Cf33977_49	Gravfelt ID3847, beliggende øst for lok. 3.	ØNØ	CCW	06.06.08

8.5 ANALYSER

8.5.1 VEDARTSANALYSE V/ HELGE I. HØEG

Høeg - Pollen, 876 842 262,
Helge Irgens Høeg,
Gloppeåsen 10,
3261 LARVIK

Larvik, 1/2-09.

Til Jan Henning Larsen.

Analyse av 5 kullprøver fra Gran kommune, Oppland, Tiltakskode 760063.

Rossum, Sørstua, 55/3, Gran, Lok. 1, S 1, KP 1.

Det ble bestemt 30 biter. Av disse var 26 Betula (bjerk) og 4 Pinus (furu). Godt daterbart materiale 0,2 g.

Rossumhagen, 55/8, Gran, Lok. 2, S 5, KP 2.

Det ble bestemt 7 biter. Alle var Betula (bjerk). Godt daterbart materiale 0,05 g.

Rossumhagen, 55/8, Gran, Lok. 2, S 5, KP 3.

Det ble bestemt 6 biter. Alle var Betula (bjerk). Godt daterbart materiale 0,0 g.

Øvre Egge, 48/3, Gran, Lok. 3, S 4, KP 6.

Det ble bestemt 40 biter. Av disse var 23 Betula (bjerk) og 17 Pinus (furu). Godt daterbart materiale 0,8 g.

Øvre Egge, 48/3, Gran, Lok. 3, S34, KP 8.

Det ble bestemt 40 biter. Alle var Pinus (furu).

Helge Irgens Høeg

8.5.2 C14-ANALYSE VED LABORATORIET FOR RADIOLOGISK DATERING, NTNU

 NTNU Vitenskapsmuseet Seksjon for arkeometri		Vår dato	24.04.2009	Var referanse	2008/17804/ABE
		Deres dato		Deres referanse	

1 av 1

KHM/Forminneseksjonen
v/Jan Henning Larsen
Postboks 6762 St. Olavs plass
0130 Oslo

DF 4212 - BETALTE OPPDRAG

Vedlagt oversendes rapport for ^{14}C datering av følgende prøver fra Gran, Hadeland:

Tiltakskode 760060: 4 trekullprøver fra Bleiken nordre
 V Tiltakskode 760063: 1 trekullprøve fra Egge øvre

$\delta^{13}\text{C}$ -verdier merket med * er ikke målt, men antatte verdier.

Faktura for tiltak 760060 vil bli oversendt fra Regnskapsseksjonen, NTNU.
 Faktura for tiltak 760063 vil bli oversendt når AMS-prøvene er rapportert.

Restmateriale returneres separat. For prøve T-19939 er alt materiale benyttet.

Vennlig hilsen

 Steinar Gulliksen

Rapporter

Postadresse	Org nr 974 767 880	Besøksadresse	Telefon	Saksbehandler
7191 Trondheim	E-post: datlab@vm.ntnu.no http://www.ntnu.no	Nasjonallaboratoriet for ^{14}C -datering	+47 73 59 33 10 Telefaks +47 73 59 33 83	Anne-Marit Berge Elt +47 73 59 33 01

NTNU er et offentlig institutt som er etablert i 1995. Det er et av de største universitetene i Norge. NTNU er medlem av Universitetsforbundet i Norge (UFN) og av den europeiske universitetsorganisasjonen (EUA). NTNU er også medlem av den nordiske universitetsorganisasjonen (NIOU).

LABORATORIET FOR RADIOLOGISK DATERING

Adr.: NTNU – Gløshaugen, Sem Sælandsv. 5, 7491 Trondheim
Telefon 73593310 Telefax 73593383

DATERINGSRAPPORT

Oppdragsgiver: Larsen, Jan H.
KHM/Fornminneseksjonen/U10
Postboks 6762, St.Olavs plass, 0130 Oslo

DF-4212

Lab. ref.	Oppdragsgivers ref.	Materiale	Datert del	¹⁴ C alder før nåtid	Kalibrert alder	δ ¹³ C ‰
T-19973	S3, KP8, vestre del Egge øvre, Gran Hadeland, Oppland	Trekull Furu	5.0 g	465 ± 65	AD1415-1475	-26.1*

Dato: 24 APR 2009

Laboratoriet for Radiologisk Datering

Fred H. Skogsøth

Steinar Gulliksen

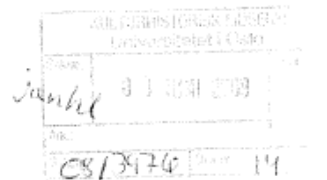

Vitenskapsmuseet
Seksjon for arkeometri

Vår dato
29.05.2009
Deres dato

1 av 1
Vår referanse
2008/17804/ABE
Deres referanse

KHM/Formminneseksjonen
v/Jan Henning Larsen
Postboks 6762 St. Olavs plass
0130 Oslo

BETALT OPPDRAG - TILTAKSKODE 760063

Vedlagt oversendes rapport for ^{14}C datering av 4 trekullprøver fra Gran, Hadeland, registrert ved laboratoriet under DF 4212. ^{14}C innholdet i prøvene er målt med akselerator i Uppsala.

Faktura vil bli oversendt fra Regnskapsseksjonen, NTNU.

Restmateriale returneres separat.

Vennlig hilsen

Steinar Gulliksen

Rapport

Postadresse	Org.nr. 974 767 880	Besøksadresse	Telefon	Saksbehandler
7491 Trondheim	E-post: datelab@vm.ntnu.no http://www.ntnu.no	Nasjonallaboratoriet for ^{14}C datering	+47 73 59 33 10 Telefaks +47 73 59 33 83	Anne-Marit Berge Tlf: +47 73 59 33 04

NTNU er et offentlig institutt som er etablert i 1829. Instituttet har hovedseter i Trondheim og er en del av Universitetet i Trondheim. Instituttet har også avdelinger i Oslo og Bergen. Instituttet er medlem av Det Norske Videnskaps-Akademi og er tilknyttet til Det Norske Videnskaps-Akademi i Oslo.

LABORATORIET FOR RADIOLOGISK DATERING

Adr.: NTNU – Gløshaugen, Sem Sælandsv. 5, 7491 Trondheim
Telefon 73593310 Telefax 73593383

DATERINGSRAPPORT

Oppdragsgiver: Larsen, Jan H.
KHM/Fornminneseksjonen/UiO
Postboks 6762, St.Olavs plass, 0130 Oslo

DF-4212

Lab. ref.	Oppdragsgivers ref.	Materiale	Datert del	¹⁴ C alder for nåtid	Kalibrert alder	δ ¹³ C ‰
TUa-7808	S1, KP1, Rossum sørstua, Gran Hadeland, Oppland	Treku11 Bjørk		1435 ± 35	AD610-655	-23.9
TUa-7809	S5, KP2, Rossumhagen Gran Hadeland, Oppland	Treku11 Bjørk		2510 ± 35	BC775-535	-22.6
TUa-7810	S5, KP3, Rossumhagen Gran Hadeland, Oppland	Treku11 Bjørk		2980 ± 35	BC1260-1125	-25.9
TUa-7811	S4, K6, Egge øvre Gran Hadeland, Oppland	Treku11 Bjørk		1830 ± 35	AD135-240	-24.5

Dato: 29 MAY 2009

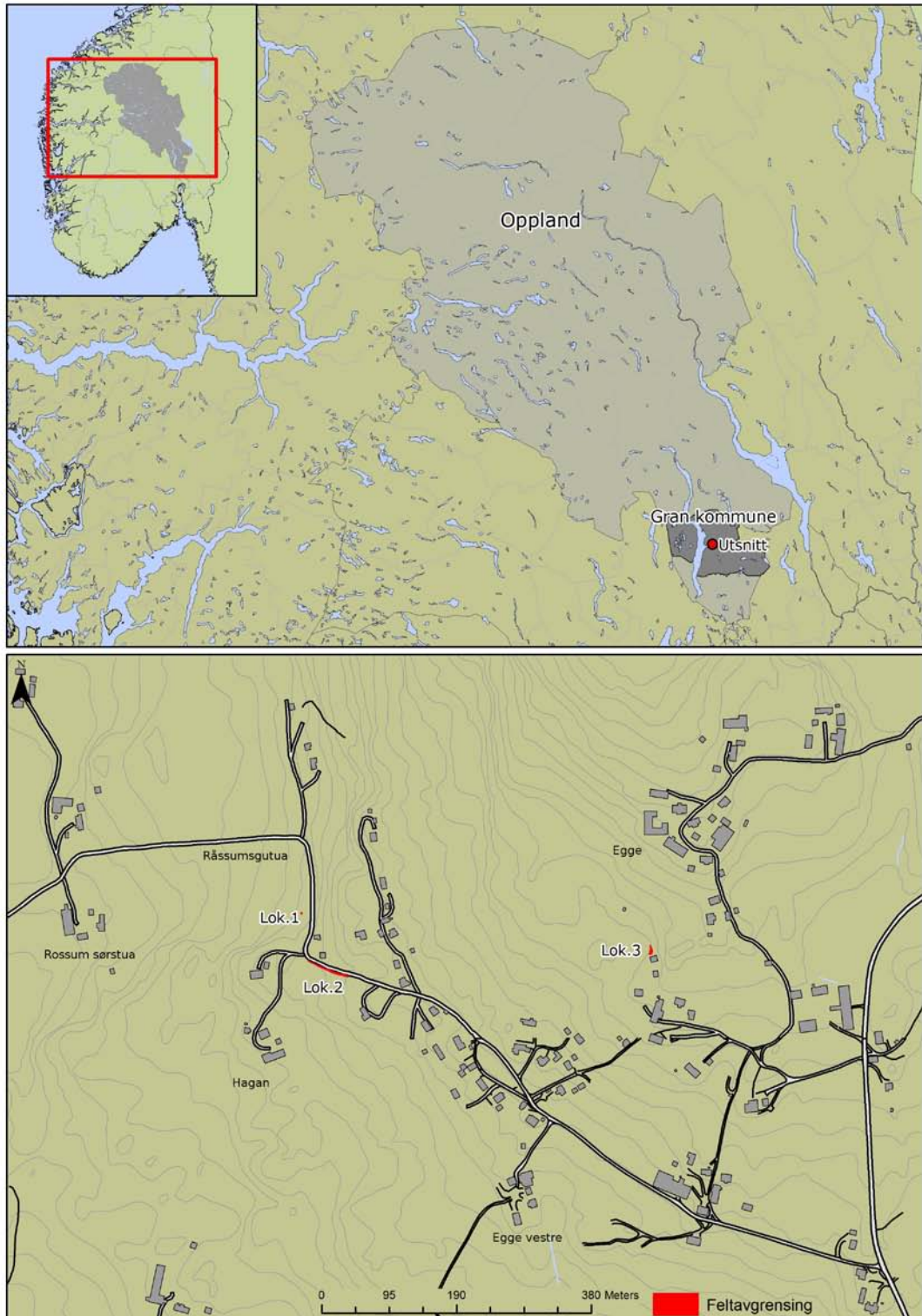
Laboratoriet for Radiologisk Datering

Sølvi Stene
Sølvi Stene

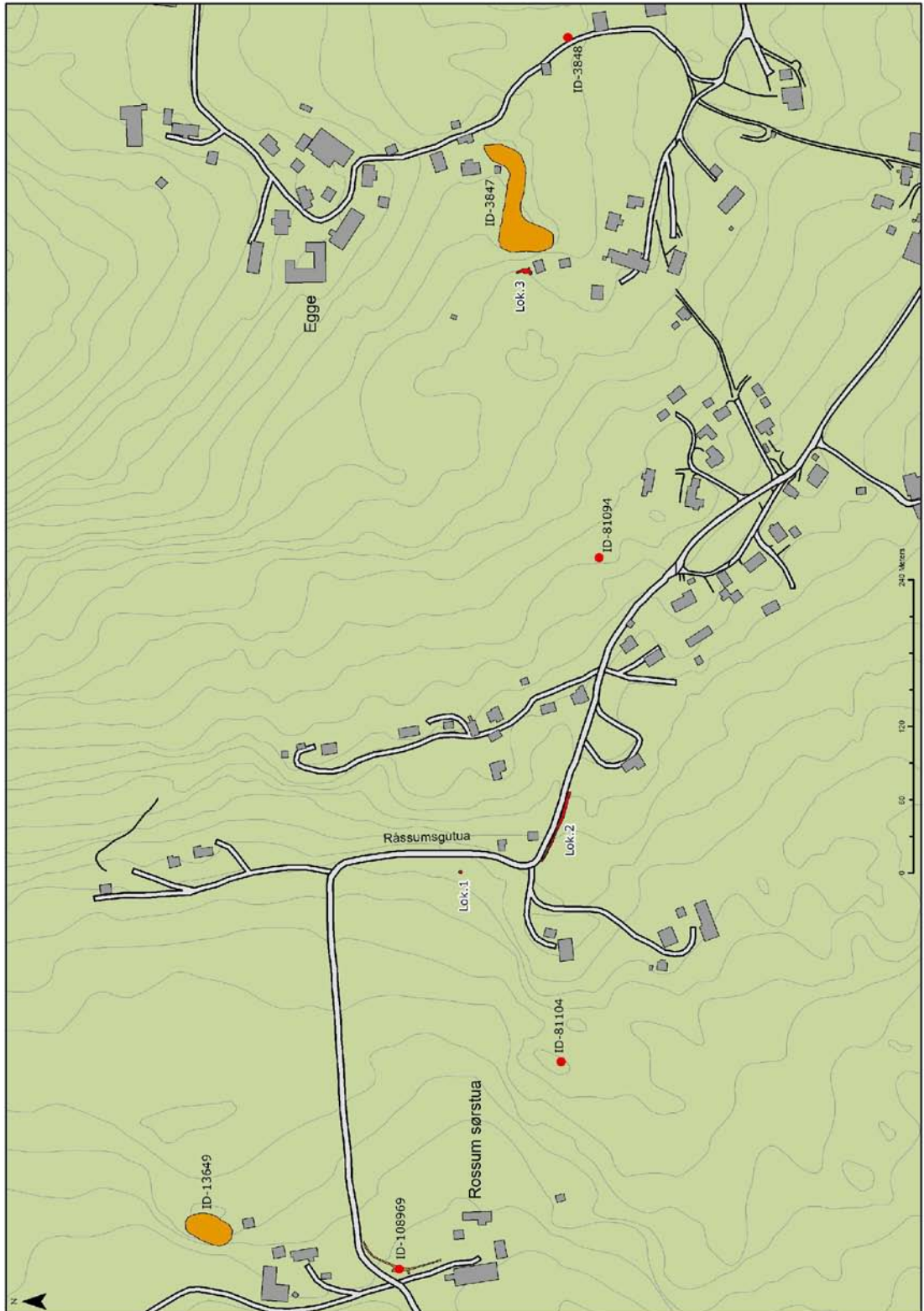
Steinar Gulliksen
Steinar Gulliksen

8.6 KART

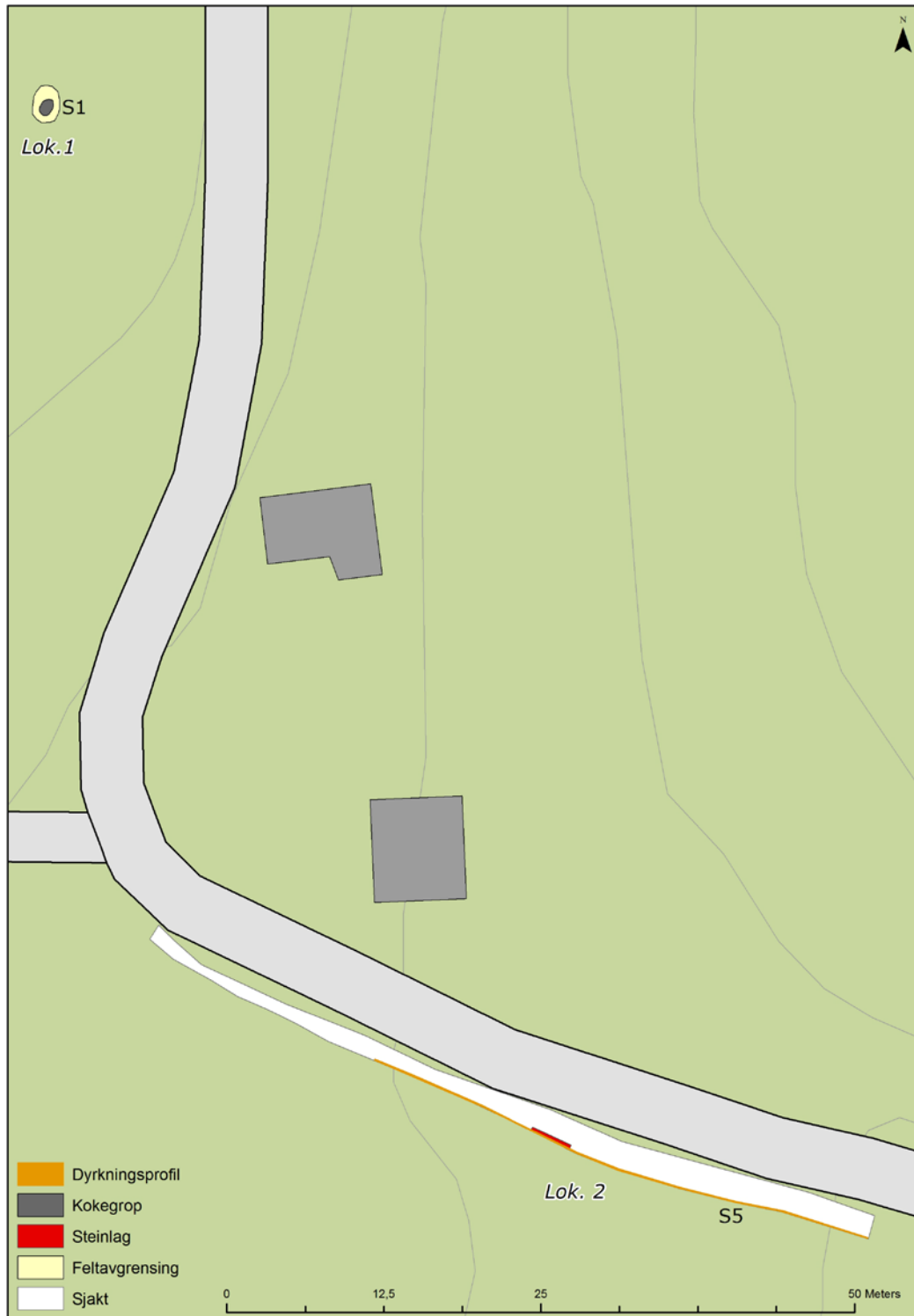
8.6.1 OVERSIKTSKART

8.6.2 RÅSSUMSGUTUA MED NÆRLIGGENDE REGISTRERTE KULTURMINNER

8.6.3 LOK. 1 OG LOK. 2

8.6.4 LOK. 3

